

De paarse hemel kleurt oranje

oftewel de hergroepering van de middenklasse

De eclatante verkiezingsoverwinning van de VHP op de NDP op 25 mei 2020 had niemand verwacht. Mensen waren zo bang dat de NDP opnieuw zou winnen dat ze een campagne op touw zetten om mensen te leren “slim” te stemmen. “Slim” stemmen betekende in dit geval dat de kiezer niet moest kijken naar wie de kandidaten waren en hoe de verkiezingsprogramma’s eruit zagen. De kiezer moest zich slechts afvragen welke partij in zijn district de beste kans maakte tegen de NDP. Zo bang was men. Bij de NDP zagen ze de mokerslag ook niet aankomen. Ze rekenden op minimaal 23 zetels, tenminste als we Amzad Abdoel, de fractievoorzitter van de NDP, mogen geloven.

Het is afwachten of deze stembusoverwinning zal worden gerespecteerd door de NDP. Het is niet

uitgesloten dat men misbruik zal maken van het coronavirus om de machtsoverdracht op de lange baan te schuiven. Het is niet ondenkbaar dat men middels gefabriceerde fraudebeschuldigingen of in elkaar gezette scenario's moeilijkheden gaat veroorzaken. Wat er verder ook gebeurt, overwinning van de VHP heeft een grote impact die nog jaren zal doorwerken.

De hemel kleurt oranje

Whatsapp filmpje

Op Whatsapp zag ik een leuk filmpje dat binnen een minuut bijna alles zei wat er daarover gezegd kan worden. Sprekend met het pseudo-hindostaanse accent, dat creolen gebruiken als zij op het toneel een Hindostaan spelen, keek de jongeman in het filmpje verbaasd om zich heen. Waarom praat ik zo anders?, vroeg hij zich af. Omhoog kijkend zag hij tot zijn verbazing dat de hemel, die paars was, oranje

was geworden. Hij was in de war. Hij wist niet waar hij was of wat er aan de hand was..

De paarse hemel kleurt oranje. Geen enkele politieke of sociologische analyse kan beter dan deze gelijkenis duidelijk maken hoe groot het effect is van de VHP-overwinning. Er heeft een welhaast “kosmische” verandering plaatsgehad in onze kleine leefwereld. Het is niet zozeer dat afzonderlijke dingen zijn veranderd. Wat er veranderde is het licht waarin de dingen staan. Dat gevoel kreeg ik terwijl ik naar de persconferentie keek bij de ondertekening van de samenwerkingsovereenkomst tussen VHP, ABOP, NPS, en PL. Wat een verademing na de verontrustende tragi-komische persconferenties van president Bouterse. De organisatie was goed, de journalisten die vragen stelden waren goed verstaanbaar, de sfeer was rustig en de vragen werden op een gedegen manier beantwoord. Niet dat ik het allemaal zo geweldig vond wat er werd gezegd. De persconferentie straalde een geheel ander licht uit dan wat we in de afgegelopen jaren hebben leren accepteren als normaal.

Een spreker die zich verbaast over zijn eigen stem. De stem van het electoraat heeft iedereen verbaasd. Voor sommigen een vreemde en misschien zelfs vervreemdende stem. De overwinning van de VHP is een kleine culturele

revolutie in onze politiek. Net als alle revoluties dwingt deze ons op een andere manier te praten over de wereld, in ons geval Suriname en de Surinamers.

Een vreemde stem

De bakens in de polariteit tussen het nationale en het etnische zijn aan het verschuiven. Op de persconferentie hervonden ook de journalisten hun vrije stem, zonder aarzelingen over de juiste woordkeus uit angst voor repercussies.

Meer dan een stembusoverwinning

Dit is meer dan een stembusoverwinning van een partij op een andere partij. Het is een verschuiving van de bakens in het spanningsveld tussen het nationale en het etnische.

De herbenoeming van nationale identiteit en etniciteit is voortuitgang. Maar natuurlijk betekent dat niet dat daarmee de problemen van onze postkoloniale

samenleving zijn opgelost. Het betekent alleen maar dat er nieuwe wegen zijn ontsloten. Of die wegen bewandeld zullen worden valt nog te bezien. Het is een symbolische stap, die geen brood op de planken brengt, maar die toch essentieel is.

Het postkoloniale stelsel

Ons postkoloniale politieke systeem werd opgezet volgens het West-Europese model van rechtsstaat en parlementaire democratie. Dit systeem werd ontwikkeld om klassentegenstellingen in een natiestaat te beheersen. De middenklasse, die de culturele en ideologische ruggegraat is van dit systeem, was in Suriname zwak ontwikkeld. De stedelijke creoolse middenklasse, die voorbestemd leek, en zichzelf als zodanig beschouwde, de nieuwe heersende klasse te zijn na het vertrek van de kolonialen, legde zich niet toe op de oprichting van een politieke partij om de belangen van de totale middenklasse behartigen. Ze maakte een partij die in de eerste plaats moest dienen om de belangen van het creoolse segment van de middenklasse te dienen, in concurrentie met middenklasse-groepen van andere etnische groepen. Men koos voor identiteitspolitiek en niet voor sociale politiek. Men koos voor natievorming en niet voor het oplossen van de sociale problematiek van de klassentegenstellingen.

Eenheidsstaat of federatie

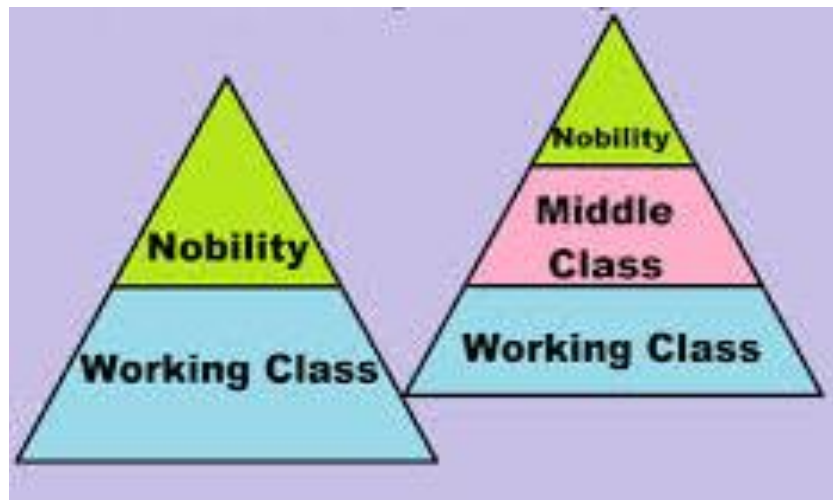
Men koos voor het model van de natiestaat. Dat is een staat die per definitie wordt gedomineerd door één natie. Wat dat betreft behoren wij tot de uitzonderingen. De meeste ex-koloniën kozen voor het federale model. Voorbeelden zijn de Nigeriaanse federatie, de federatie van Zuid-Afrika, Tanzania, de Verenigde Staten van Amerika, de federale republiek Brazilië. Onze historici en sociologen zouden eens moeten onderzoeken waarom in Suriname de volstrekt onlogische keus werd gemaakt voor het model van de eenheidsstaat. Ik denk dat het een keuze was die voortkwam uit ideologische zwakte en gemakzucht. Het was immers het gemakkelijkste om op de stoel van de koloniaal te gaan zitten en op dezelfde manier voort te gaan.

Zwakke middenklasse en populistische diktatuur

Het postkoloniale politieke systeem veronderstelde de aanwezigheid van een sterke middenklasse, maar die was er niet. De Surinaamse middenklasse was in aanleg verdeeld en verzwakt. Zij kon hierdoor nooit de rol spelen van middelaar tussen kapitaal en volk en dus ook niet als vormgever van de nationale missie. Deze leemte werd spoedig ingevuld door de figuur van de populistische dictator.

Burgerlijke transformatie

In het traditionele linkse denken van de vorige eeuw gingen we ervan uit dat de nationale ontwikkeling eerst moest gaan over de burgerlijke transformatie van de feodale maatschappij. De emancipatie van de werkende klasse vereist een burgerlijke transformatie van de maatschappij.

Burgerlijke transformatie van de feodale samenleving

Ik ben reeds jaren geleden afgestapt van de gedachte dat de geschiedenis zich ontwikkelt volgens voorbestemde stadia en dat de arbeidersklasse per definitie de leiding moet hebben in het vernieuwingsproces. Maar ik geloof dat er waarheid, en op zijn minst bruikbaarheid, zit in de theorie, dat staatkundige onafhankelijkheid, een sterke middenklasse, democratie en rechtsstaat, voorwaarden zijn voor verdere emancipatie van de

achtergebleven groepen in de samenleving. De burgerlijke transformatie begon in 1863 als een van bovenaf door de kolonialen zelf gestuurd proces. Het top down karakter van deze burgerlijke transformatie verklaart mede de zwakke politieke en culturele positie van de creoolse middenklasse.

Kwetsbaarheid van het stelsel

Twee feiten, één, de afwezigheid van een sterke middenklasse en twee, meer dan de helft van de samenleving onder de armoedegrens, zorgen er voor dat onze samenleving permanent kwetsbaar is voor populistische diktatuur, corruptie en criminaliteit.

De overwinning van de VHP is ook in dit opzicht een goede zaak. Dit is het begin van hergroepering van de Surinaamse middenklasse. Er is echter nog een lange weg te gaan en er zijn valkuilen en obstakels, die kunnen maken dat er allemaal niets van terecht komt. De eerste valkuil is natuurlijk dat de VHP-ers overmoedig worden en door hun gedrag de racistische sentimenten aanwakkeren. De tweede valkuil is dat de transformatie van de VHP niet verder gaat omdat de gevestigde machten het zo voorlopig wel mooi genoeg vinden.

De harde realiteit is, dat de politiek racistisch blijft en dat we een backlash kunnen verwachten. Een mix van raciale en economische tegenstellingen kan

gelegenheden scheppen voor de NDP om een comeback te maken of onrust te stoken. Belangrijke vakbondsleiders zijn gelieerd aan de NDP.

De geschiedenis een stap voor blijven

Elke stagnatie of terugval naar de methoden van de oude VHP zal leiden tot onoverkomelijke moeilijkheden. De democratisering en de modernisering van de partij moeten verder worden doorgevoerd. Men moet niet bang zijn een nieuwe partij op te richten, als de conservatieve bastions dwars gaan liggen, Maar niet alleen dan. Een nieuwe partij zou kunnen dienen als paraplu voor een scala van partijen en groepen met middenklassebelangen binnen en buiten het Parlement.

De golf van verandering uitrijden

Ik adviseer Chan Santokhi, als leider van wat genoemd wordt de “orange movement”, dat hij de geschiedenis steeds een stap voor blijft. Als anderen het genoeg vinden, of tevreden zijn, ga dan nog een aantal stappen verder. Stilstand is funest in deze

tijden van verandering. Wie surft op de golf van verandering moet de golf tot het eind uitrijden, op straffe van vedrinking.

Toekomstmuziek

Het belangrijkste obstakel was op de persconferentie zichtbaar. De VHP moet samenwerken met ABOP en PL. Niet erg hoopgevend voor milieu, gender, grondenrechten en tal van andere zaken die in de huidige postkoloniale natiestaat niet aan hun trekken komen. De zwakke middenklasse heeft vooralsnog de prothese van de samenwerking met ABOP nodig om politiek overeind te blijven.

Het vraagstuk van de informele sector

Ik hoop dat de binding van de ABOP aan de VHP een weg is waarlangs de proto-middenklassen van district en binnenland zich kunnen voegen bij de stedelijke middenklasse van ondernemers en intellectuelen. De informele economie heeft een nieuwe klasse gevormd van mensen die zich uit het

subproletariaat hebben opgewerkt tot kleine ondernemers, zij het vaak niet op legale wijze. Het is te hopen dat deze mensen, naarmate zij meer integreren in de legale economie, niet zoveel behoefte meer zullen hebben aan grillige charismatische leidersfiguren als Brunswijk en Somohardjo, maar veel meer behoefte krijgen aan voorspelbare, sterke instituten. Maar de integratie en legalisering van de informele economie is nog een vraagteken. Toekomstmuziek.

De nieuwe generatie

De verkiezingen werden gewonnen door de kinderen van de middenklasse die de leiding hadden bij de protestacties van de afgelopen jaren. De protestacties baanden de weg voor de verkiezingsoverwinning van de VHP. Door de protestacties leerden de jonge activisten social media te gebruiken voor mobilisatie, toezicht en surveillance, allemaal skills die goed van pas kwamen tijdens de verkiezingscampagne. Niet alleen de buitenparlementaire activisten leerden nieuwe politieke vaardigheden. Ook de minder opvallende activisten van de politieke partijen die meededen met de protestacties. De activisten van de buitenparlementaire oppositie en van de politieke partijen vormden netwerken, die bij de verkiezingen hun nut bewezen.

De intelligentie van het electoraat

De verkiezingen van 25 mei 2020 verschilden van alle vorige vanwege drie redenen: het coronavirus, het verbod op pre-electorale samenwerking en social media. Met het verbod op pre-electorale samenwerking dacht de NDP de verdeelde oppositie te verslaan. In reactie op deze uitdaging heeft het Surinaamse electoraat haar intelligentie getoond en dwars door alle etnische segmenten heen gestemd op de VHP. Vooral de middenklasse van Paramaribo, Wanica en Commewijne. De Surinaamse middenklasse heeft zich hervonden in de VHP van Chan Santokhi. Deze nieuwe generatie middenklasse lijkt minder etnisch gefragmenteerd dan vorige edities. Beter op de hoogte van wat er in de wereld gebeurt en hyperconnected via social media, hebben de zonen en dochters van de middenklasse de uitkomst van deze verkiezingen bepaald. De VHP campagne bood een organisatorisch framework voor intellectuelen en jonge middenklassers met ICT-talenten en neo-liberale plannen.

Wie praat voor de arbeidersklasse en het subproletariaat?

De nieuwe coalitie is neo-liberaal georiënteerd. Het is een rechtse regering die zich aan het vormen is. De speerpunten van het beleid zijn olie en veiligheid. De inheemse grondenrechten staan zeker niet hoog op de agenda. Herinrichting van het politieke systeem kunnen we voorlopig vergeten. Hetzelfde geldt voor ordening van de goudsector. Terwijl het neo-liberale experiment van de VHP zich in de komende vijf jaar verder ontplooit, en de economie hopelijk weer aantrekt, is het zaak dat de arbeidersklasse en alle niet-geacomodeerde belangengroepen zich ook gaan hergroeperen. Mogelijk een idee voor de NPS om voor de arbeidersklasse te doen wat de VHP nu voor de middenklasse doet? Het is geen gezonde zaak als er geen tegenwicht is voor het neo-liberale verhaal van de middenklasse en als de hele sociale paragraaf wordt overgelaten aan de NDP.

Paramaribo, 4 juni 2020

Wim Bakker, voorzitter SetiSRnan, wjbakker@sr.net